

Šiame numeryje:

Konjunktūros gniaužtuose.
Nuspalvinsiu vaivorykštę pastelėmis...
Lietuvių moterų dailininkių draugijos su-
kaktis (8)
Stratfordo 1986 metų sezonas — Šekspyro se-
zonas.
Prelatas dr. Petras Celiešius — gyvenimo
bruožai ir veikla.
Marijos Stankus-Saulaitės eilėraštis.
Kepalaitės rečitalis — meno laimėjimas.
Kastyčio Izokaičio fotografijų paroda.
„Dux Magnus“ su Tony Mockum.
Chicagos teatruose.
Kometas biuletenis.
Vakaras su Česlovu Grincevičium.

Kertinė Paraštė

Konjunktūros gniaužtuose

„Aukščiausia idėjinės-
meninės vėrtės statusą
kūriniai visų pirma suteikia
tiesa. Tiesa, kokia ji bebūtų
rūsti ir skaudi, tiesa be
prietarų ir sofizmų.“
„Ypač pasigendame tiesos
apie tuos faktus, įvykius ir
reiškinis, kurie dar nesuspėjo
išblėsti mūsų sąmonėje ir
pasąmonėje...“
„Jeigu iki šiol, prabėgus vos
keturiasdešimt metų nuo
tragiškų įvykių, neišejo iš
spaudos bent kiek reikš-
mingesnis romanas apie
pokario klasių kovas kaime,
tai atrodo, kad kalte prisiminti
turėtų ne vien rašytojai, bet ir
pati visuomenė, kuri matyt
dar nėra pakankamai suin-
teresuota.“

Šios trys citatos paimtos iš
kritikės Elenos Bukelienės
pokalbio su rašytoju Jonu
Mikelinsku (*Literatūra ir
menas*, 1985 m. vasario 15 d.).
Mikelinskas, buvęs mokytojas-
pedagogas ir dabar vienas
pirmaujančių prozininkų
Lietuvoje, ilgisi tiesos ir
nemato jos dabartiniuose
veikaluose.

Juk ne naujiena, kad
saugumo ir nepasitikėjimo
išskamuotoje šalyje yra daug
dalykų, apie kuriuos tylima,
arba jų prasmė iškreipoma.
Žmonės įpratę būti tarybiškai
apdairūs. Kur tik nepažvelgsi,
matai tiesofobijos randus.
Tiek grožinėje prozoje, tiek iš
dalies visose srityse, kur
nagrinėjama žmogaus
egzistencija, istorija,
dorovinės, kultūrinės,
visuomeninės apraiškos.

Jonas Mikelinskas savo
giliai išjaustą ir apgalvotą
rūpestį išdėsto, nesidangsty-
damas užuominomis. Esamos
padėties priežastį nusako
taikliai, bet neužgauli žodžiu
— „konjunktūra“. Žodyne ji
apibūdinama kaip „sąlygų,
aplinkybių visetas kurioje
nors visuomenės gyvenimo
srityje: politinė konjunktūra.“
Panašia tema Mikelinskas yra
rašęs 1982 metų *Pergalės* Nr.
5, šaipokiškai pavadintame
straipsnyje „Savo žirklių ir
Delfus, arba minčių pabiro
nelygiame kelyje į lygius
laukus.“ Tada buvo jo romano
Kur lygūs laukai pirmo tomo
rašymo sunkus tarpnis.

Dabar savo pokalbį jis
užbaigia priekaištu tai pačiai
nepasikeitusiai padėčiai:
„Nepalankios konjunktūros
sąlygos neigiamai atsiliepia ir
jau publikuotų kūrinių ver-
tinimui. Aš pats savo kailiu
esu tai patyręs.“ Taip buvo —
kurį laiką Mikelinsko
nespausdino.

Tuo tarpu LKP pirmajam
sektoriui Petriui Griškevičiui
„politikos ir kultūros sąveika“
(tiksliau pasakius, politikos
hegemonija kultūrai) yra nor-
maliausias dalykas. Jis rašo:
„... politika, ypač dabar-
tinėmis sąlygomis, apima
visas kultūros sferas ir dažnai
turi didelę įtaką jų raidai.“
Kultūros barai, 1985 m.,
Nr. 12). Kitais žodžiais,
komunistinė politika daro
viską, kad grožiniuose
raštuose vaizduojama „tiesa“
būtų palanki komunizmo
ideologijai. Cituodamas
Engelsą, Leniną, Griškevičius
įrodinėja, jog negalima ant jų
pačių svarstyklių dėti
komunistinį ir buržuazinį par-
tiškumą, nes tai iš esmės du
skirtingi reiškiniai: komunistų
partiškumas pagrįstas ob-
jektyviu mokslu, o
buržuazinės galvosenos „pa-
grindą sudaro nuo istorijos
arenos nueinančios buržuazi-
jos interesų sąlygojami ver-
tinimai.“ Atseit komunizmas
yra teisingas ir žengia pir-
myn, o buržuazija, kaip
neteisinga, smunka.

Gyvenime tuo tarpu regime
priešingus faktus. Gana
įtikinančius. Argi jų nepa-
stebi realizmą teigiantis
sektorių? Juk šiandien
Vakarų (anot P.G., buržuazi-
jos) technologija, ekonominis
gyvenimas ir demokratiškos
laisvės įkvėpta kūryba yra
pralenkę sustabarėjusį
sovietinį socializmą, dažnu
atveju pilnai nuobodų.
Suprantama, P. Griške-
vičius irgi yra tos pačios
konjunktūros gniaužtuose.
Kaip aukštam pareigūnui, jam
skirta kartoti senas (nūdienos
protui juokingas) bolševikines
frazes: „Partiškumas — tai
laisvas, nuoširdus ir
sąmoningas menininko
siekinys įsijungti į didžiąją
kovą už senojo pasaulio per-
tvarkymą ir naujos,
(Nukelta į 2 psl.)

Nuspalvinsiu vaivorykštę pastelėmis...

*Ispūdžiai, Stasio Eidrigevičiaus parodai
Chicagoje prasidėjus*

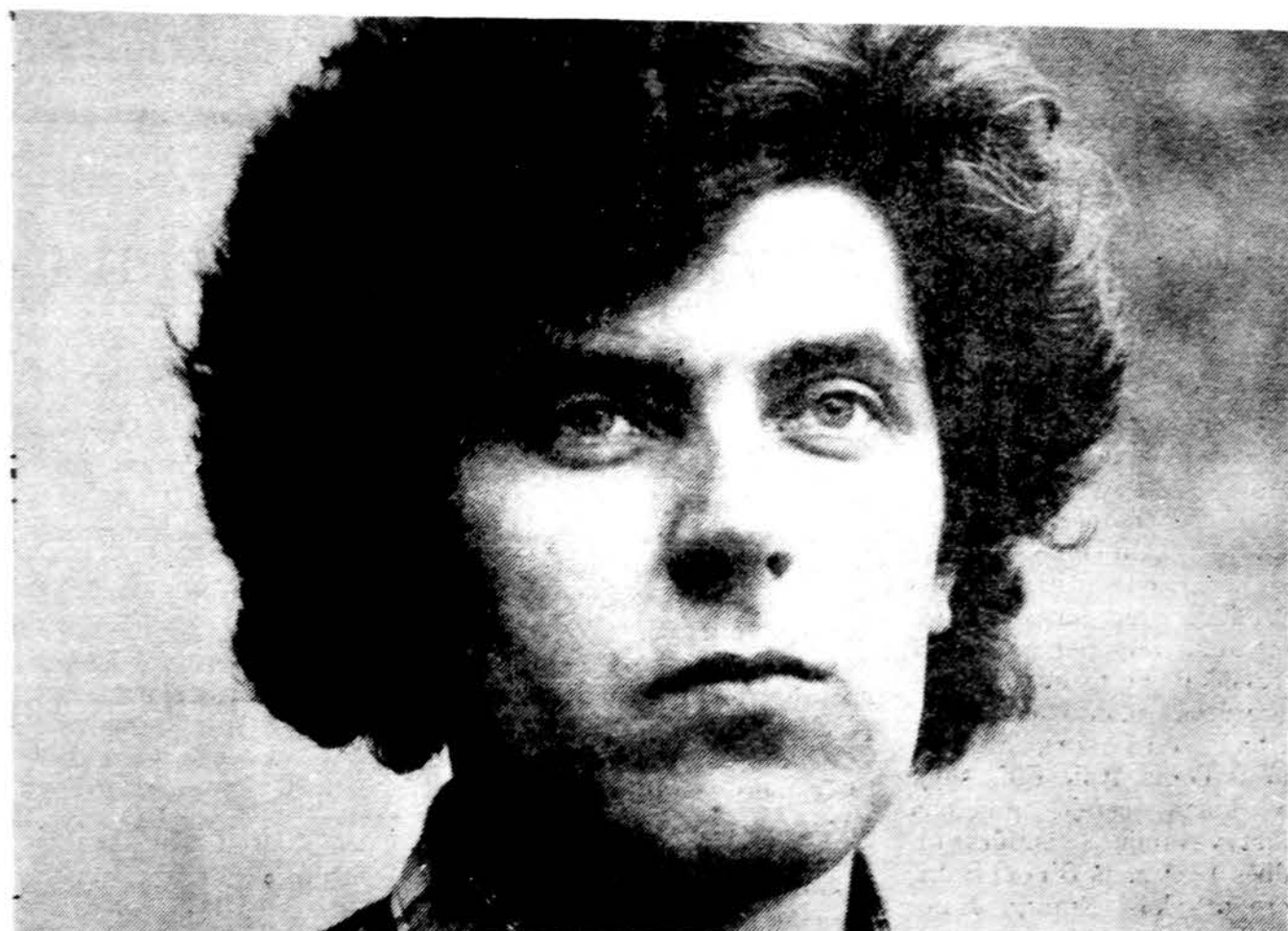
RAIMUNDAS MARIUS LAPAS

Nors kaip beatrodytų
natūralu produktyviam
lietuviui dailininkui, dabar
gyvenančiam Lenkijoje,
eksponuoti savo kūrinius
Chicagoje, didžiausiam
dviejų kraštų išeivių ben-
druomenių telkiniu, ši pir-
mutinė Stasio Eidrigevičiaus
personalinė paroda JAV-se
išdygo iš neįtikimų įvykių
audinio. Čikagietis Michael
Rabe, profesorius Šv. Ksa-
vero kolegijoje, pirmąsyk
išgirdo Stasio Eidrigevičiaus
pavardę vienoje Azijos studijų
konferencijoje 1983 metų
rudeni. Vienas žurnalistas, ką
tik sutikęs Stasį Varšuvos
filmų festivalyje, parodė prof.
Rabe kai kuriuos jo darbus.
Netrukus pavyzdžiai pakliuvo
į kolegijos dėstytojų rankas,
kurie užburti vienbalsiai
nutarė suruoti šio neeilinio
menininko kūrinių parodą
savo aplinkoje. Minėtas žur-
nalistas indas Akumal
pasiūlė asmeniškai Stasiui
įteikti kolegijos kvietimą, bet
jis pats kažkaip nelaimingai
dingo iš horizonto. Tik po
metų grįžo jis į Chicago su
Eidrigevičiaus parodos
ruošimo patvirtinimu.
Lygiagrečiai, rengėjams neži-
nanti, jiems nepažįstama
čikagietė ekslibristė Henrieta
Vepšteinė 1984 metų vasarą
Varšuvoje susipažino su savo
bendraminčiu. Eventualiai tai
suzinojo ir Šv. Ksauro kolegi-
jos dėstytojai bei vadovybė.

Negana to, tų pačių metų
rudeni ir šių eilučių autoriui
pavyko vėl atnaujinti Lenkijos
sostinėje senus ryšius su
Stasiu. Jau tada šis kuklus
Varšuvoje gyvenantis lietuvis
jaunuolis plaukė pasauliniais
vandenynais. Tais metais jo

kūriniai buvo rodomi Berlyne
bei Šveicarijoje, o garsiosios
leidyklos Zuericho mieste
Graphis metraščiuose buvo
linksniuojama Eidrigevičiaus
pavardė ir spausdinami
spalvoti jo darbai. Bet tą
saulėtą spalio popietę sėdint
senamiesčio kavinėje, iš
Stasio lūpų neteko išgirsti nei
dviejų sakinių apie kokią nors
personalinę parodą toje
„stebuklingoje šalyje,
Amerikoje“. Nors gal jis ką
nors man ir sakė, tik aš
negirdėjau, nes stebėjau
aplink varšuviečių veiduose
įspautus groteskus, tarsi iš
šalia esančio mano bičiulio
eskių knygtės. Liūdesiu
skambėjo varpai dėl gilaus
patrioto Jurgio netekimo, bet
tuo metu pasąmonėje norėjau
tik vieno — parsivežti atgal į
Ameriką žinią, kad matysime
Stasio darbus. Išdava —
pasiryžusių Šv. Ksauro
kolegijos bendradarbių dėka
pirmoji Eidrigevičiaus per-
sonalinė paroda JAV-se, ati-
daryta balandžio mėn. 5 d.
Šv. Ksauro kolegijos meno
galerijoje.

Stasys Eidrigevičius gimė
1949 metų vasarą
Mediniskėje. Vaikystę
praleido ūkyje, tarp paukščių
ir gyvulių. Rudenį jį
kasdavo bulvės. Prisiršo prie
gamtos ir kaimo idilijos. O
kiek vestuvinių dainų bei
laidotuvių giesmių ir raudų
girdėjo! Šie elementai figūro-
ja Eidrigevičiaus kūryboje ir
ko gero paties dailininko
asmenybėje. Tušti keliai,
vieversėlis, tolimame
horizonte medelis ar sena
pirklė — tai atsikartojantys
motyvai. Bet pažvelgus į jo
darbus, kyla klausimas: o iš

Dailininkas Stasys Eidrigevičius

kurgi ta fantazija?
Dailininkas neatsako, nes
pats nežino. Jo tėtis pasako-
jo, jog būdamas mažas
Stasiukas rado medžio šaką ir
ją ilgai studijavo. Netrukus
pastebėjo, kad sūnus tikrai
išaugs nepaprastu vyru. Tiesa,
mokykloje jaunuolis buvo
vienišas, dažnai nekreip-
damas dėmesio, kas aplinkoje
vyksta. Skrajojo padangėmis
ne tik mokyklos suole, bet ir
dabar, jau užaugęs. Kūrybinės
mintys gimsta bet kur —
gatvėje, troleibuse, vonioje,
pusryčiaujant su šeimos
nariais. Nesunku jam at-
sisakyti tikrovės ir persikelti į
savo pasaulį, kuriant
metaforinius filmus, lipdant
skulptūras, tapant milži-
niškas drobes, dainuo-
jant beribiame stadione,
šokant gatvėje su „rock“
dailininkais, ar pakylant
paukščio sparnais į padangę.
Ir labai dažnai jo įsivaizduota
patirtis užfiksuojama
piešiniuose, atspauduose ar
guašuose. Eidrigevičius
mėgsta improvizaciją. Im-
provizacija išauzdžia logiškus
rezultatus nelauktuose
dalykuose. Stasio dalykuose.
Mokyklos suole jis rašydavo
literatūrinės miniatiūras —
dabar jis jas išreiškia dailės
forma.

Nuo 1976 metų Eidrigevičius
skiria visą savo kūrybinę jėgą
ekslibristams bei grafikai. Visas
penkmetis prieš tai buvo
pasiruošimo laikotarpis, igy-
jant technines disciplinas.
1977 metais Stasys iliustravo
savo pirmąsias vaikų kny-
geles Vilniuje bei Varšuvoje.
Jų skaičius dabar viršija
30. Tačiau po 10 metų norėjosi
išbandyti didesnius formatus.
Susižavėjo plakatų menu,
kuriam pasiekė neblogų
rezultatų — Tarptautiniame
vaikų plakatų konkurse
Bolognoje 1985 metais
Eidrigevičiaus afišas buvo
įvertintas specialiu žymeniu.

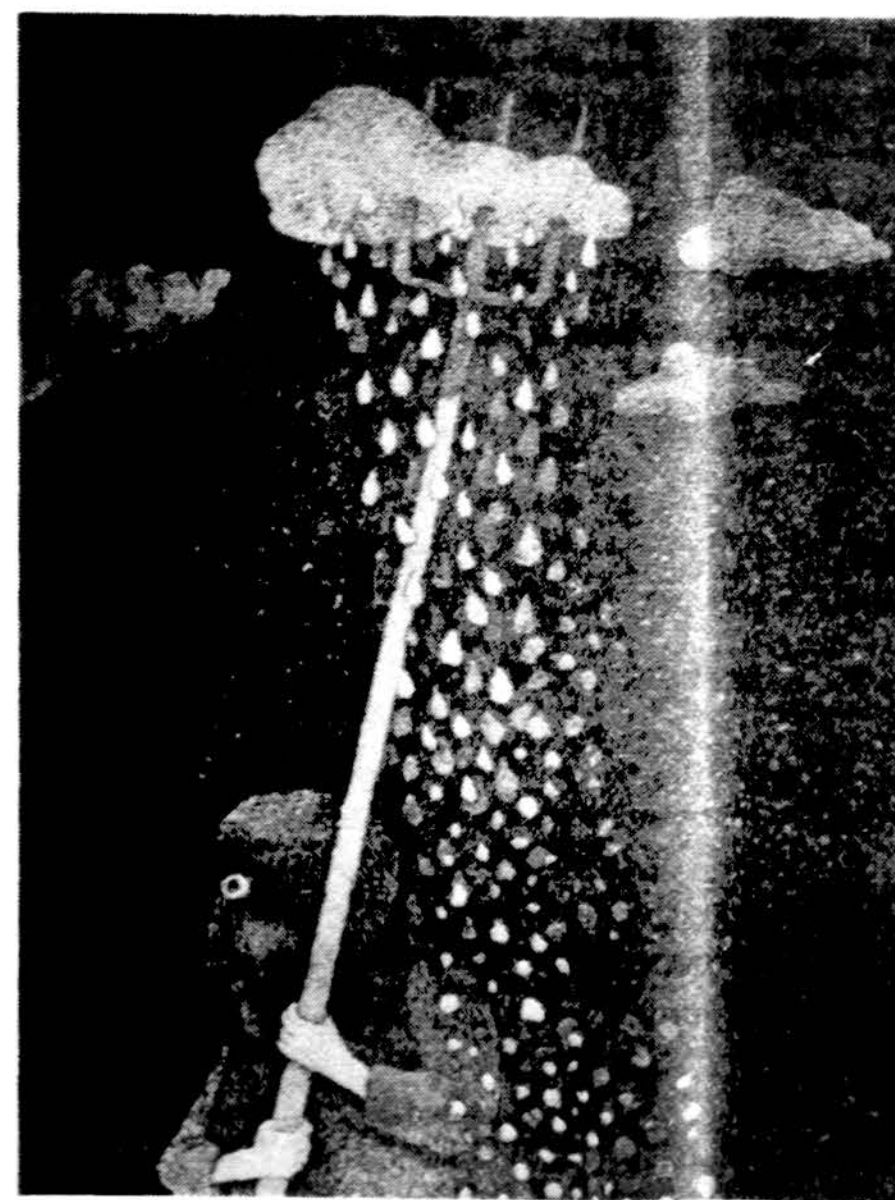
Gal ne veltui žymusis lenkų
dailėtyrininkas Marcin
Gizycki yra sakęs, jog Stasio
Eidrigevičiaus kūryba yra
tarsi pinklės meno istorikams
bei kritikams, amžinai norin-
tiems prikergti koki nors

„izmą“ kiekvienam fenomenai
dailės raidoje. Pirmu žvilgsniu
būtų galima lengvai pridurti
dailininkui simbolistų, išskir-
tinai Odilon Redono, įpėdinio
vardą. O gal dievaži net
siurrealistų? Anaipol, nes,
kaip patys tik ką sužinojome
iš jo praeities, tokios įtakos
nebūta jo vaizduotei. Kiti
bando atsekti jo vizijų šaltinį
iš jo gimtojo krašto liaudies
padavimų lobio. Čia lengvai
galėtų prabilti Adomas
Mickevičius su „Pono Tado“
ištraukomis ar Prosper
Merimee su „Lokiu“, kurie ko
gero turi didesnės reikšmės
kaime gimusiam lietuviui
dailininkui nei kokiam šių
laikų skaitytojui Amerikos ar
net Lenkijos didmiestyje.

Groteskiška, nors ne-
juokinga yra Eidrigevičiaus
vaizduotė. Jo gyvieji yra raiši
ir neužbaigti, tačiau jokių
būdų nedramatiški. Tačiau tai
savotiškas harmoningumo ir
lyriškumo junginys. Kyla
klausimas, kaip paradoksa
išaiškinti? Visų pirma čia
nėra dvikovos ar konflikto.
Figūros priima bendruomenę
be protesto ženklų, labai
dažnai sutapatina su

aplinka. Vadinasi, jų
dalyvavimas šiame keistumų
pasaulyje yra visiškai
natūralus. Stasio didvyriai
žvelgia liūdnomis,
vaikiškomis akimis. Dažnai
jie verkia. Savo nesubren-
dusiame pasaulyje jie prieš
laiką pasensta. Nors vaikiški,
jie vis tiek vidiniai jau
nebegyvi. Jie neša savo našą
ant pečių dėžučių, gyvuliukų
bei peizažų forma. Bet tai nėra
nieko daugiau, kaip jų pačių
atminimų balastas, taip
primenantis lėlių teatro
spektaklio „Mirusiųjų klasė“,
kadaise su pasisekimu statyto
Tadeušo Kantoro, vad. Krikoto
2 teatro, personažus. Šitie
tipai visiškai skiriasi nuo
Vitolio Gombrovičiaus
suaugusiųjų vaikų. Čia yra
vaikai, netekę spontaniškumo
bei emocijų, palikti vaizduotės
nesuvaldomame pasaulyje.

Stasys Eidrigevičius, be
abejo, yra vienas iš ori-
ginaliausių, bet tuo pačiu
vienišiausių iš savo generaci-
jos dailininkų Rytų Europoje.
Jau nuo ankstyvo septy-
tyniasdešimtmečio jis buvo
vienas iš daugelio lietuvių
(Nukelta į 2 psl.)

Stasys Eidrigevičius

Lietus (raižinys)

Stasys Eidrigevičius

Ekslibris
14.X.1983

Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktis (8)

Ši straipsnių serija yra skirta supažindinti skaitytojus su Lietuvių moterų dailininkių draugijos veiklomis narėmis draugijos 15 metų sukakties proga. Sukaktis bus žymima Lietuvių moterų dailininkių draugijos paroda Čiurlionio galerijoje, Chicago Jaunimo centre, nuo balandžio 18 iki 27 d.

DAIVA KARUŽAITĖ

Dana Plepytė

Dailininkė Dana Plepytė yra dalyvavusi šių metų „Bruožų“ parodoje, Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Jos studijų baigimo paroda įvyko 1984 metais North Avenue Beach Chess Pavilion, Chicagoje. Dana dėstė University of Illinois elektroninio meno ir kompiuterinės grafikos kursus. Nuo 1982 metų ji dirba su kompiuteriais įvairiose srityse, kaip „audio engineer“, „computer animator“, „video artist“, „computer programmer“. Ji priklauso American Film Institute, Association of Independent Video and Filmmakers ir Chicago Artists' Coalition.

Šiuo metu savo kūryboje Dana vartoja spalvotą kreidą (pastelę). Ji perteikia greitą, įtemptą miesto tempą, išreiškia jį gyvomis spalvomis, išstrižinėtais brūkšniais. Žvilgsnis aukštyn nuo žemės išreiškiamas pakreipta perspektyva; žemyn, lyg nuo dangoriaižio, matome plokščiai. Dana aiškina, kad vaikščiodama tarp dangoriaižių, ji kartais jaučiasi pasimetusi ir nereikšminga, tarsi miestas būtų didesnis už patį gyvenimą, mažindamas žmogų. Tą jausmą Dana nugalėjo didelio formato kūryba. Dana studijavo Chicago Meno institute fotomechaninę graviūrą (serigrafiją), baigdama Bachelor of Fine Arts laipsniu 1981 metais. Vėliau Illinois universitete ji mokėsi kompiuterinės grafikos ir „video“, baigdama Master of Fine Arts laipsniu 1984 metais.

Kompiuterių įtaka yra labai didelė ir svarbi jos paveikslams. Ji galvoja apie formas ir linijas visai nauju būdu. Prieš pradėdant dirbti su vaizduojamųjų aparatų su piešinių formos buvo daug daugiau amorfinės ir išlankstytos. „Video“ atvaizdas suskaldė formas į smulkias horizontalias linijas. Tai atspindi Danos kūryboje. Formos yra geometrinės, išdėtos smulkiai, išstrižinėtais linijomis. Jos reakcija į spalvas taip pat rodo „video“ įtaką. Būtent, šviesos spektras yra visai

Dana Plepytė

Autoportretas: „Rampage“ pastelis

kitoks negu pigmentinis spektras. Dana vartoja stiprias, ryškias spalvas. Vaizduojamųjų aparate atspindint šviesos sudaro padidintą gilumo išpūdį. Tą išpūdį Dana planuoja įjungti ateities darbuose, sukurti skulptūrinę aplinką savo paveikslams.

Didelę įtaką Danos darbams turi Josef Albers, „Bauhaus“ sąjūdžio dalyvis, spalvų derinimo teorija. Jai taip pat išpūdį kelia dideli superrealistų darbai. Bet kartais ji sakosi atsidurianti surrealizmo įtakoje ir nupiešia žalia, paslaptingą dangų.

Dalia Reiklytė-Alekniene

Dailininkė Dalia Reiklytė Alekniene gimė Lietuvoje 1944 metais. Nuo 1950 metų gyvena Amerikoje, dabar Walnut Creek, California. Ji baigė Chicago Meno institutą, gaudama Bachelor of Fine Arts ir Master of Fine Arts laipsnius.

Ji yra dirbusi asistentės darbu, studijuodama Chicago Meno institute. 1967-1969 metais mokytojavo J. C. Hart Center. 1972-1974 m. buvo Čiurlionio galerijos Chicagoje direktore, nuo 1985 metų ji dirba kaip Artist in Residence, Kala Institute, Berkeley, California.

Jos tapyba ir grafika buvo išstatyta Čiurlionio galerijoje 1972 ir 1973 metais ir Pasaulio lietuvių jaunimo kongrese 1972 metais. Ji taip pat yra fotografe.

Dalia yra žinoma amerikiečių tarpe, dalyvavusi daugelyje parodų Chicagoje: 1970 m. Harper Gallery, 1971 m. Wabash Transit Gallery, 1973 m. Hyde Park Art Center, 1973 m. Evanston Art Rental

and Sales Gallery. Taip pat yra buvusi A.R.C. galerijos narė ir ten ruošusi savo parodą.

1973 metais surengė parodą Corcoran Gallery, Washington, D.C., 1978 m. Arthur's Court, San Francisco, California. Dabar priklauso Oakland Art Association, ten rengdama nuolatinę parodą, bei Valley Art Center, Walnut Creek, California.

Ji yra laimėjusi daugelį premijų už savo kūrybą: Rosner Gallery 1970 m., Čiurlionio galerijoje 1972 m., Lietuvių dailininkių parodoje 1973 m., Artists Guild Exhibition 1973 m.

Jos darbų yra patekę į keletą svarbesnių kolekcijų, būtent: Illinois Bell Telephone, Pain and Sutherland ir Capson.

Rūta Salikienė

Dailininkė Rūta Končiūtė-Salikienė yra baigusi University of Illinois College of Architecture, kur 1984 metais gavo B.A. laipsnį. Ji dabar ruošiasi Master of Fine Arts laipsniui Syracuse universitete, New York.

Rūta yra dėsčiusi meno istoriją ir dirbusi kaip asistentė Chicago Museum of Contemporary Art, Chicago Meno institute ir A. Montgomery Ward galerijoje. New York'e ji dirbo Lowe Art Gallery ir Syracuse universitete.

1986 metais ji dalyvavo parodoje Lowe galerijoje, New York'e. 1985 metais dalyvavo Ateitininkių federacijos kongreso meno parodoje, 1984 metais — jaunųjų dailininkių parodoje Ateitininkių namuose, Lemonte, 1983 metais — Gallery 400, Chicagoje, ir 1982 metais studentų parodoje A. Montgomery Ward galerijoje.

Dailininkė gamina savo popierių iš natūralių, neapdirbtų pluoštų. Ji augina linus, medvilnę ir retus augalus, kuriuos ji vartoja savo darbams. Ji man parodė ypatingą kūrinių: „knygą“, padarytą iš artiškų lapų popieriaus. Tai „knyga“ neturi puslapių, bet yra ilgas popieriaus lapas, susuktas ir pastatytas kaip skulptūra. „Knygos“ negalima atvynioti, žiūrovai mato vidurinę, atspausdintą atvaizdą. Žinai, kad yra kas nors įvyniota, paslėpta, kas nors, ko dar nematai, bet jauti. Tas paslaptį sukelia žiūrovų spėjimą, priduoja jos kūriniams intensyvumą.

Rūta taip pat kuria poeziją, bet vaizdiniame mene ji nori sudaryti nuotaiką, kad ji dar ne viską pasakiusi, nors ji inkorporuoja ir žodžių kom-

binacijas. Ji praktikuoja surrealistinį rašymo būdą, kuris plaukia iš minčių pasamonių. Jos darbuose susijungia du pasauliai, vaizdinis ir kitas, gilesnis, išreikštas žodžiais. Vienam jos kūriny matomas namas, stovįs ant moters kojų. Tuo būdu namas tampa moters simboliu. Moteriškos pasaulėjautos įtakoje Rūta stengiasi peržengti tradicinį meną. Rūtos ankstyvesni darbai buvo akriliniai ir aliejiniai paveiksliai ant drobės. Ji pamatė, kad jai to neužtenka. Jos erdvės sąvoka yra išėjusi iš tradicinių, keturkampinių ribų. Kitame darbe popieriai yra sujungti sluoksniais ir surišti siūlu. Kūriny vaizduoja megtinio dalį, ant kurio yra prikabinoti jai reikšmingi dalykai iš kasdieninio gyvenimo. Savo darbuose ji sakosi nenori išreikšti tikslų, specifinių idėjų, nors vartoja stiprius, simboliškus objektus. Ji tuo būdu išgauna paradoksišką nuotaiką.

Rūtos ateities planai yra panaudoti kompiuterinę spausdinimo techniką ant natūralaus popieriaus. Ji galvoja, kad ryšys tarp gamtos ir technikos yra dabartinio laikų išraiška.

Rūta mėgsta vokiečių ekspresionizmo laikų kūrybą.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

komunistinės visuomenės sukūrimą.“ Ir surask tu man tokį laisvą ir sąmoningą menininką, kuris nuoširdžiai būtų pasišovęs griauti pasaulį? O kas bus, jei Vakarai nesisuos pertvarkyti? Kitados nacionalistai irgi buvo pasišovę sukurti Naująją Europą. Ir dar kaip.

Tokius pasisakymus skaitydamas, abejoju, ar politinė konjunkcija pasikeis po išgarsinto 27-tojo Partijos suvažiavimo. Gal bus leistos kelios išimties liaudies palakinimui: gal sustiprės savikritika ir visokių kaltės ožių medžioklė? Tačiau ten niekas nebandys šturmuoti Didžiojo molo sienų: partijos neliečiamumo, laisvų rinkimų stokos, marksistinės ekonomikos nenormalumo, istorijos klastojimo... Nebent pats laikas taps tuo išganingu buldozeriu.

Jau vien už tai, kad atvirai šnekama apie „nepalankios konjunkcijos“ pasekmes Lietuvoje, *Literatūros ir meno* redaktoriams priklauso pagarba, juo labiau rašytojui Jonui Mikeliškui, išdrįstamiam sakyti tai, kas visiems rūpi — tiesą, kokia ji bebūtų rūsti ir skaudi.

Pr. V.

Ji taip pat žavisi lietuvių grafika: Viesulu, Valiumi, Ignu ir Petravičiumi.

Sukaktuvinė paroda

Lietuvių moterų dailininkių draugijos paroda „Žvilgsnis į save/Self-Image“ vyks Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, nuo balandžio 18 iki 27 dienos. Parodos atidarymas bus penktadienį, balandžio 18 d., 7:30 v.v. Parodoje dalyvauja 23 dailininkės: Dalia Alekniene, Vanda Balukienė, Marija Ambrozaitienė, Nijolė Banienė, A. V. Eivaitė, Marija Gaižutienė, Regina Jautokaitė, Daiva Karužaitė, Jone Karužaitė-Arceno, Diana Kizlauskienė, Dalia Kolbaitė, Eleonora Marčiulionienė, Donna Marder, Janina Marks, Sesuo Mercedes, Jadvyga Paukštienė, Dana Plepytė, Rūta Salikienė, Zita Sodeikienė, Vida Stankienė, Magdale-na Birutė Stankūnienė, Ada Sutkuvienė ir Giedrė Zumbakienė.

ALOYZO BARONO NOVELĖS KONKURSAI

Lietuvių rašytojų draugija tęsia tradicinį Alojzo Barono novelės konkursą ir skelbia 1986 metų premijai taisykles:

1. Novelės temą autoriai pasirenka laisvai, tačiau pageidautina lietuviškas turinys ir personažai.
2. Novelės ilgis — ne daugiau 20 mašinėlės rašytų puslapių.
3. Terminas — 1986 m. rugpjūčio 1 d.
4. Rankraščiai, rašyti mašinėlės (su tarpais), pasirašomi slaptyvardžiu; atskirai pridamas užklijuotas vokas, pažymėtas tuo pačiu slaptyvardžiu, o viduje autoriaus pavardę, adresą ir telefoną.
5. Rankraščiai siunčiami jūry komisijos pirmininkei Alei Rūtai Arbienei šiuo adresu: 306 22nd Street Santa Monica, CA 90402. Kiti komisijos nariai — Rūta Kleva Vidžinienė ir Pranas Visvydas.
6. Komisija sprendžia balsų dauguma. Jei nerastų tinkamo premijai kūrinio, premija atidedama kitiems metams. Nepremijuotų kūrinių slaptieji vokai nebus atidaryti. Jie, kartu su kūriniiais, bus autoriams grąžinti tik jiems patiems prašant.
7. Premijos dydis — 500 dolerių. Jos mecenatas dr. Kazys Ambrozaitis.
8. Dėl premijuotos novelės spausdinimo LRD valdyba susitaria su autorium.

LRD valdyba

Stratfordo 1986 metų sezonas — Šekspyro sezonas

Artėja naujas kanadiškos Stratfordo festivalis, iš viso 34-sis. Neoficialiai jis prasidės labai anksti, balandžio antrojo pusėj, bet apie mėnesį bus vaidinama tik mokyklų publikai. Spektakliai visokiai publikai vyks tarp gegužės 19-spilio 25, taigi penkis mėnesius su mažu kaupu. Trijuose teatruose bus vaidinama 10 veikalų, o spektaklių informacinę brošiūrą suskaičiau apie 450.

Pernykščiuose reportażuose bene pakartotinai užsiminiau, kad, užbaigęs 33-ji sezoną, penkerius metus užsibuvęs meno vadovas John Hirsch Stratfordą palieka ir naujuoju meno vadovu paskirtas John Neville. Jis ten koją įkėlė pereitą rudenį. Per kelis mėnesius susirado sau tinkamus aktorius, režisierius, rūbų projektuotojus, muzikus, parinko repertuarą.

Repertuaro parinkimas, tikiu, daugelį Stratfordo lankytojų nustebins, kaip nustebino ir šio rašinio autorius. Kodėl? Netrukus pasakysiu. Pirmą su repertuaru susipažinkime.

Didžiajame Festivalio teatre statomi šie keturi veikalai: muzikinė komedija „The Boys From Syracuse“, režisuojama Douglas Campbell; spektakliai vyks visą sezoną, tarp gegužės 19-spilio 25. Šekspyro „The Winter's Tale“, režis. David William (gegužės 21-spilio 18). Šekspyro „Pericles“, režis. Richard Ouzounian (gegužės 23-spilio 15). Šekspyro „Cymbeline“, režis. Robin Phillips (rugpjūčio 1 — spalio 18).

Avon teatre — irgi keturi veikalai:

Šekspyro „Hamlet“, režis. John Neville (gegužės 20-spilio 18). Tom Stoppard „Rosencrantz and Guildenstern Are Dead“, režis. John Wood (gegužės 22-spilio 18). Šekspyro „Henry VIII“, režis. Brian Rintoul (gegužės 24-spilio 17). Robert Bolt „A Man For All Seasons“, režis. Walter Learning (liepos 24-spilio 19).

Third Stage teatre nepilnus pustrčio mėnesio bus vaidinami šie du veikalai: Bertolt Brecht'o „The Resisti-

ble Rise of Arturo Ui“, režisierius dar nepaskelbtas (birželio 17 — rugpjūčio 30). Šekspyro „Macbeth“, režis. Tom Kerr (birželio 18-rugpjūčio 30).

Kodėl toks repertuaras stebina? Nors tiek iš vardo (The Stratford Shakespearean Festival Foundation of Canada), tiek berods ir pagal surašytus nuostatus, pirmenybė šiame festivaly teikiama Šekspyro veikalams. Pirmuosius keletą sezonų, kai būdavo statomi tik trys keturi dalykai, Šekspyras dominuodavo. Ilgainiui, kai imta statyti po keliolika dramų — jo veikalų repertuare vargiai bebūdavo trečdalis. Tiesa, jo garbintojai niurzgėdavo, bet publikos daugumai ir keturias ar penkias Šekspyro dramos atrodydavo per daug. O 34-tam sezonui? Iš dešimties ne tik šėsi pilnakraujai jo (Šekspyro) veikalai, bet ir dvi jo veikalų parodijos. Negana to, „A Man For All Seasons“, nors su Šekspyru nieko bendro neturi, savo siužetu glaudžiai siejasi su Henriku Aštuntuoju, ir neabejotinai sąmoningai parinkta to paties teatro, kuriame statoma „Henry VIII“, repertuaran. Tik Brecht'o „Arturo Ui“ turbūt nieko bendro neturi nei su Šekspyru, nei su jo dramose vaizduojamam asmenybėm.

Tokio sušekspyrinto repertuaro čia dar nematėme! Smalsumą kelia tik bent keli išradę režisieriai, jų tarpe Robin Phillips ir pats John Neville. Jie, žinoma, iš veikalų gali padaryti visokių stebuklų. Tarp birželio 30 ir rugpjūčio 25 kiekvieną pirmadienį vyks vokalistų solo ir įvairių orkestrų aukšto lygio koncertai. Kaip praeity, bus seminarų, parodų, teatrų apžiūrėjimų ir kitokių festivalio įvairumų, atvykusio turistų-žiūrovų akirastiui plėsti.

Festivalį lankyti numatysieji visų pirma turėtų išsityti informacinę brošiūrą *Stratford Festival 1986*. Ji veltui gaunama paskambinus telefonu, arba paprašius laiškelio. Telefono numeriai yra šie: iš Toronto, laisva linija — (416) 363-4471; iš Detroito, laisva linija — (313) 964-4668; iš visur kitur, ilgos distancijos linija — (519) 273-1600. Prašant brošiūros ir/ar bilietų, adresas: Stratford Festival Box Office, P.O. Box 520, Stratford, Ontario, Canada N5A 6V2.

Alfonas Nakas

Nuspalvinsiu vaivorykštę pastelėmis...

(Atkelta iš 1 psl.)

grafikų, greitai laiku pasižymėjusių tarptautinėse ekslibrių parodose Malborge. Nuo pat Stasio karjeros pradžios ekslibriai bei miniatiūros turėjo pagrindinę svarbą jo kūrybos raidoje. Jo darbai uždega žiūrovą savo unikalia nuotaika — nesvarbu, ar tai būtų ekslibriai, piešiniai, gausiai, knygų iliustracijos ar plakatai. Jau dabar galima išpranašauti, jog Eidrigėvičiaus paroda, seniai laukta bei reikalinga mūsų, bus šių metų žiedas šiaip nelabai derlingame Chicago lietuvių dailės gyvenime. Paroda tęsis iki gegužės mėn. 3 d. Šv. Ksavero kolegijos meno galerijos adresas: 3700 West 103rd Street, Chicago, Ill.

Dalia Alekniene

Rūta Salikienė

Prelatas dr. Petras Celiešius

Gyvenimo bruožai ir veikla

IGNAS URBONAS

Nuo Nemuno iki Pacifiko

Kun. Petras Celiešius mirė šių metų sausio 1 d. ir buvo palaidotas sausio 6 d. Los Angeles mieste, gražioje Šv. Kryžiaus kapinėse, netoli Pacifiko krantų.

1944 m. liepos 3 d. kun. Petras savo atostogų metu atėjęs staklėmis pas savo seserį kaimė prie Pakuonio. Išgirdęs artėjančią karo frontą, jis paliko stakles ir savo tėviškėje Apuote prie Jiezno atsisveikinęs motiną, Merkinėje perdavęs parapiją vikarui kun. Mintaučiui, peržengęs Nemuno tiltą iškeliavo Vakarų link. Liškiava, Veisiejai, Lazdijai, Punksas, Suvalkai, Pilypavas, kur liepos 13 d. perėjo Vokietijos sieną. Trumpai sustojęs Bischofsburge, Rytprūsioose, traukiniu išvyko į Wormsą prie Reino. Iš čia į Freiburgą, ir tada karą praleido Schwarzwaldo kalnuose prie Villingeno, kur buvo „Mokyklos brolių“ kapelionu. Po karo — į Bonnos universitetą studijoms. 1950 m. atvyko į Ameriką, East Chicago miestą, kur lietuvių parapijoje vienuolika metų ėjo vikaro ir mokyklos kapeliono pareigas. Pora metų — jaunimo stovyklos Dainavos administratorius ir kapelionas. Ketverių metų — Los Angeles lietuvių parapijos vikaras. St. Louis lietuvių Šv. Juozapo parapijos klebonas. Iš čia išvyko į Vokietiją, kur buvo vysk. A. Deksnio sekretorium ir *Krivulės* žurnalo redaktorium dešimt metų. Iš čia, įvairiomis negaliomis spaudžiant, jau visiškai pasitraukęs iš pareigų ir apsigyvenęs 100 mylių nuo Los Angeles dykumoje. Jį visą gyvenimą lydėjo: angina pectoris, psoriazė ir kitos ligos bei operacijos. Doktorų patarimu jis ir atsirado šioje gražioje dykumoje. Sausas ir šiltas klimatas gal kiek ir prailgino jo gyvenimą, bet neilgam. Kartą pakilus į „Juodos meškos“ kalnus pavaduoti kuniga, sustojo širdis. Atsigavo, bet po kelių savaičių jį sustojo amžinai.

Kun. Celiešiaus veikla buvo šakota ir plati. Ji reiškėsi trimis kryptimis: religine, mokslinė-kultūrine ir tautinė-socialine, organizacine. Kiekvienai šiai kryptiai reikėtų atskiro straipsnio, bet šiuokart nekrologe jas tik trumpai paminėsim.

Religinė veikla

Iš šalies stebint kun. Petro gyvenimą, atrodo, kad religija jam buvo labai brangi dvasinė jėga, kuri teikė jam gyvenimo prasmę ir džiaugsmą. Iš pat jaunų dienų jo planuose kito pašaukimo ir nebuvo, o tik kunigystė. Ir baigęs Prienų gimnazijos šešias klases jis skubėjo į Kauno kunigų seminariją. Įstojamuosius egzaminus išlaikė gerai, bet, dėl ligos, Maironio patarimu, grįžo atgal į gimnaziją. Ją baigęs vėl stojo į seminariją, kur buvo vienas pirmųjų studentų. Kunigystė jam niekad nebuvo našta, o tik jo viso gyvenimo įprasminimas — darant kitiems gera. Ir ta kunigiškoji religinė veikla ėjo dviem kryptimis: žodžiu ir raštu. Buvo uolus kunigas visose parapijose, kuriose jis dirbo: Giedraičiuose, Aukštadvario, Merkinėje ir čia, Amerikoje. Sakė visada gerai paruoštas ir turintis pamokslus — parapijose, misijose, stovyklose, studijų dienose. Pamokslai turiningi, nes jis daug skaitė. Perskaitydavo beveik visus naujai išėjusius

A. a. prel. dr. Petras Celiešius

teologinius ir filosofinius veikalus. Dėstė religiją Giedraičių ir Aukštadvario vidurinėse mokyklose, Mergaičių ūkio mokykloje ir pradžios mokyklose Lietuvoje ir čia, Amerikoje.

Dėstė gerai, nes apskritai, jis buvo geras mokytojas pedagogas. Mokiniai jį mėgo, gerbė ir net jo senatvės dienose jaunimas nuo jo nebėgo. Mielai jo klausė ir su juo mieliai diskutavo. Skaitė religinius klausimais daug paskaitų — organizacijose ir Lietuvių Katalikų mokslo akademijos suvažiavimuose. Kelias dienas prieš savo mirtį, Los Angeles vyksiančiam LKMA suvažiavimui jis paruošė paskaitą, bet po sunkios širdies atakos jis pats negalėjo skaityti, perskaitė ją Motiejūnas. Kun. Petras salėje buvo ir savo paskaitą iškalbėjęs.

Jo religinė veikla skleidėsi ir raštu. Parašė religiniais klausimais daug straipsnių žurnaluose ir laikraščiuose. Išleido kelis religinius leidinius. Redagavo du religinius žurnalus: *Lux Christi* ir *Krivulę*. Pastarąjį — dešimt metų. *Krivulėje* kun. Petras pristatė visą povatikinę teologiją ir Vatikano II nutarimus. Apie jo vad. „povatikinės“ teologijos aiškinimus vienas lietuvių kunigas Chicagoje pasakė: „Kun. Celiešius turi ne tik didelį protą, bet ir didelį tikėjimą“. Pora mėnesių prieš savo mirtį kun. Celiešius įteikė savo paskutinės religinės knygos *Sakramentai* rankraštį vysk. P. Baltakiui aprobatui gauti. Jis tikėjosi, kad gal „Krikščionis gyvenime“ leidykla ją išleis. Duok Dieve.

Su meile ir pasitikėjimu Dievu kun. Petras baigė ir savo gyvenimo kelią. Pora dienų prieš mirtį čia rašančiam jis rašė, kad paskutinės žmogaus gyvenimo dienos yra sunkios, „bet reikia laukti, kol pašauks Dievas, tada viskas išsispres“...

Mokslinė — kultūrinė veikla

Kun. Celiešius turėjo gabumų mokslui ir daug meilės knygai. Gabumai reiškėsi plačia apimtimi — nuo matematikos, filosofijos

iki meno, ypač tautinio meno apraiškų. Matematiką dėstė Giedraičių vidurinėje mokykloje, o filosofiją ir kitas mokslo šakas studijavo ketverių metų (1945-1949) Bonnos universitete Vokietijoje. Čia baigė humanitarinį fakultetą, imdamas pagrindų filosofiją, o šalutiniams — psichologiją, pedagogiką, meno filosofiją ir kitus. Studijavo rimtai. Visą dieną praleisdavo universitete — paskaitose ir seminaruose bibliotekoje. Vakarais skaitė savo kambarėlyje, kur turėjo Endericho priemiestyje pas seselės vienuolės. Iš filosofijos perskaitė daugiau kaip tris šimtus tomų didžiųjų filosofų — pradedant Sokratu, Platonu, ir baigiant Kantu, Husserliu — originalius veikalus. Skaitė atsидėjęs, kai kuriuos net kelis kartus, pvz., Hegelį — 3 kartus, Kantą — 4 kartus, iki juos gerai suprato. Kiekvieną vakarą būdavo miela Reino pakrantės alėjoje apie jo dieną skaitytus veikalus pasiklausyti. Filosofijos daktaro laipsnui gauti parašė disertaciją: „Laiko sąvoka Dunsoto filosofijoje“, apie kurią prof. Rothacker visai studentų auditorijai pasakė: „Litauer Celizijus (taip jį universitete vokiečiai vadino) parašė labai puikią disertaciją, kokios fakultetas neturėjo jau penkiolika metų“.

Ir pakvietęs Celiešių prie katedros pasveikino, auditorijai triukšmingai plojant. Žodžiu egzaminus prie trijų profesorių komisijos išlaikė irgi, anot prof. Rothackerio, „daugiau nei labai gerai“. Kun. Celiešius parašė filosofiniais klausimais nemaža straipsnių žurnaluose ir spaudoje. Skaitė nemažai paskaitų Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimuose, Mokslo mėgėjų klube Chicagoje, studentų stovyklose ir kitur. Reikėtų tuos straipsnius ir paskaitas surinkti ir įvertinti. Planavo parašyti ir didesnės apimties filosofinį darbą, bet jau prasidėjusios ligos nedavė jam laiko. O be to, jis neturėjo ir sąlygų moksliniam darbui, nes visada buvo atsидėjęs pastoracijai ir organizacinei veiklai.

Celiešius domėjosi literatūra, tapyba, poezija ir, aplamai, menu, kurio meilė dar sustiprino ir prof. Lutzeler savo meno filosofijos paskaitom Bonnos universitete. Tas labai mažo ūgio, kiek ligotas profesorius žavėjo studentus savo iškalba ir meno meile. Celiešius parašė daug literatūrinių knygų recenzijų ir kritikos straipsnių. Vertino naujai pasirodžiusias knygas. Dalyvavo jūry komisijose. Jis gyvendamas karo metu Schwarzwaldo kalnuose buvo parašęs didelį pluoštą ir eilėraščių, kurių būtų užtekę visam leidiniui, bet pastebėjus, kad jie yra silpni — visus sunaikino ir daugiau prie poezijos nebegrižo.

Celiešius domėjosi beveik visom meno šakom, bet gal daugiausia lietuvių liaudies menu, net iki „moteriško“ meno — audimo staklėmis. Lietuvoj buvo kalbama, kad tik du vyrai audžia staklėmis — tai dail. prof. Antanas Tamošaitis ir kun. Celiešius. Jis Lietuvoje turėjo kambarį staklės, laisvalaikį ausdavo įvairius „raštus“, kurių „užaušti“ jį kviesdavo ir aplinkės kaimų audėjos. Labai mylėjo liaudies dainas ir Lietuvos kaimo žmones. Bonnos universitete lietuvių studentų bendrątyje buvo žinoma kun. Celiešiaus liaudies daina: „Sutekėjo dvi upelės“. Jis šią dainą padainavo ir tik kelias valandas prieš savo mirtį. Naujų Metų dieną, viename šeimininiame pobūvyje Los Angeles.

Žinant tai, suprantama, kodėl Celiešius parašė lietuvių liaudies meno motyvų klausimui stambia, didelio formato, gražiai išleistą knygą: *Jono Muloko architektūra* (Los Angeles, 1983). Jonas Mulokas ėjo į Lietuvos meno istoriją kaip architektas, kuris įvedė lietuvių tautinio meno motyvus į architektūrą. Dr. Celiešius šiuos jo motyvus savo knygoje ir iškėlė.

Sodas

Nuotrauka K. G. Ambrozaičio.

Marija Stankus-Saulaitė

Tėvonystė

I
Lengva, jauki senatvė,
prie obels priglundusi,
savo sode — kiekvienam vaikui
po vaismedį, po viltį —
metais laukus, sulaukus
tobulo ratilo:
tokia buvo pasaka.

Senelis ir senelė
prie miško
rikiuoja auksinius rytus,
kol patys nutolsta,
nurieda lengva karieta.

II
Kai akimis sekė pirmus
vaikų žingsnius, kai
klausėsi jų žodžių,
ryšio tarp žemės ir širdies,

negalėjo linksmas, jaunas
nujaušti, kad senatvės
žingsniai bus hapoti,
šiemenys suskirdę, reti,

vaikams stebint ir klausantis.

III
Ledo nulaužta pušies šaka prie tako,
inkilas nuo vyšnios vėju nushiles,

bičių duslus alsavimas šaltėje:
tokia idilė,

ir klausomės savo lemties.

IV
Tėvo stipri siela spėjama.
Nutrauktas kadaise pradėtas
sakinyss. Be garso, be įprasto
balso kalbamės. Veidrodyje
lūpos juda, taria: debesys
ir erdvės išlysta nebylųstėn.

Sekmadeniais prie stalo,
už lango piečiantis narcizams,
paukščiams pripildžius medžius,
turėjome vietą ir vardą.

Iš viso, kas galėjo būti,
liko tai: pusę gyvenimo trunka
grįžti namo.

V
Be klausimų, be atsakymų
pasakos sekamos ten, kur
jos vyko. Gyveno hartą
prie miško šeima
tol, kol

Socialinė-organizacinė veikla

Kun. Celiešius mylėjo Lietuvą. Sielos jos likimu. Dėl to aktyviai reikėsi beveik visose pagrindinėse lietuviškose organizacijose išsivijoję: Lietuvių Bendruomenėje, Alte, Balfe, Vyčiuose, Ateitininkuose, Kunigų Vienybėje ir kitose. Buvo Studentų ateitininkų sąjungos dvasios vadas. Mylė

jo jaunimą ir sielosio jo lietuviškumui ir gerumui. East Chicagoje vienuolika metų dėstė lietuvių kalbą parapijos mokykloje kasdien visuose aštuoniuose skyriuose. Daugelį metų kapelionavo jaunimo stovyklose. Paskutinė prieš mirtį stovykla buvo 1985 m. vasarą Dainavoje. Domėjosi prof. Kazio Pakšto idėja išsivijai gelbėti nuo nutautimo, surandant kokį nors kampelį ar salę su savom lietuviškom mokyklom ir gyvenimu. Su rašytoju Anatolijum Kairiu abu buvo išvykę į Hondurą ir Bahamų salas ieškoti ir tyrinėti galimybių tokiame lietuvių įsikūrimui.

Kun. Petras buvo socialus, draugiškas, atviras dūškas. Draugiškas buvo visiems, bet geriausiai jautėsi kaimo žmonių tarpe. Mylėjo visus, bet labiausiai į nelaimę patekusius. Jis turtų nekrovė ir jų nepaliko. Kiek sutauptydavo — išdalydavo. Kai kas jį ir išnaudodavo, bet niekad už tai jis nepykėdavo. Kaip amerikiečiai sako — jis nekeikė tamsos, o visada ieškojo žvakės... Tą paliudijo Los Angeles lietuvių parapija ir kurybingoji lietuvių kolonija gausiu dalyvavimu jo laidotuvėse.

Stovint prie jo karsto ant gražaus kalno prie Pacifiko — prisimena Balio Stankus

drama, kurioje vieno Lietuvos kunigaikščio vėlė keliauja į Lietuvą ir ten prie kryžkelių rengiasi „stovėti smūkeliai“. Kun. Petras atsigulė čia amžiams toli nuo tėvynės, bet jo vėlė, reik manyt, dažnai keliauja į Lietuvą ir ten pavirtęs Rūpintojėliu stovės prie Merkinės kryžkelių ir gražių šilų, kuriuos jis taip mylėjo.

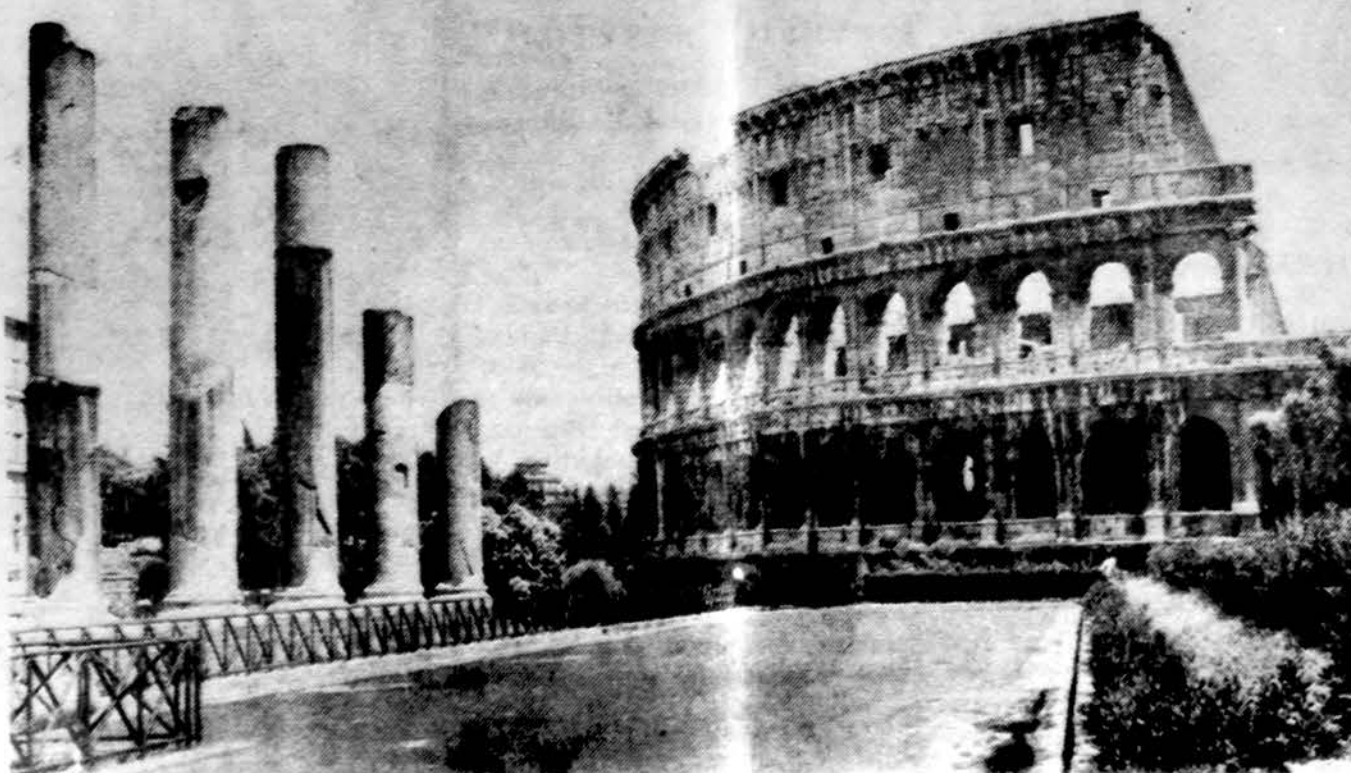
Prie jo gi kapo — amžinąją maldą jam oš Ramusis okeanas ir amžinai žydės tropikų gelės. Gerų gi darbų gelėmis buvo nuklotas ir jo viso gyvenimo kelias...

KOMETOS BIULETENIS NR. 6

Balandžio 18 d. Apie 40-tą šiaurės platumos paralelę Halley kometa pradės rodytis vakarais, tuoj Saulei nusileidus, pietryčių kryptyje žemai horizonte. Kas vakaras ji kils aukščiau ir aukščiau.

Balandžio 24 d. Pilnatis trukdys kometos stebėjimą. Ramiajame vandenyne ir Azijoje bus matomas visiškai Mėnulio užtemimas. Tuo metu užtemimo stebėtojams ryškiai pasirodys Halley kometa apie 40 laipsnių į pietryčius nuo pilnatis. Mes, gyvenę Šiaurės Amerikoje, to reiškinio nematysime.

A.R.

Is Kastyčio Izokačio pomirtinės apžvalginės fotografijų parodos, vykstančios Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Kepalaitės rečitalis — meno laimėjimas

KAZYS YAKUTIS

Carnegie Recital Hall New York'e buvo publikos pripildyta vėlyvą kovo 1 d. popietę. Šviesoms priėjus, gausūs šlovimai pasveikino į sceną įeinančią pianistę Aldoną Kepalaitę. Švytinti, žalia aksomo suknelė, ji sėdosi prie pianino pasidalyti su mumis savo interpretacija reiklios, vien Chopinui skirtos, programos.

Nuo pirmojo Baladės g-mol legato pasażo Kepalaitė parodė užgrūdintą pusiausvyrą, užgrūdintą orumą, užgrūdintą ramumą, užgrūdintą „žinojimą“, ką ji nori pasakyti. Iš tikro, visa, kas tą popietę buvo girdima, vystėsi taip, tarsi menininkė vestų asmenišką pokalbį su kiekvienu iš mūsų.

Retai kada girdimos visos keturios Chopino baladės vienoj programoj, todėl buvo reikalinga pažinti kiekvienos iš jų unikalumą — Kepalaitės meniskumą dėka. Baladės f-dur, as-dur ir f-mol rečiau girdimos negu gerai žinomoji g-mol. Kiekvienai atskleidžiant, pianistės ypatingas Chopino muzikos pajutimas tapo akivaizdus. Paskutinioji, f-mol, su kuria baigėsi pirmoji programos dalis, buvo nuostabi gražiai išreikšta.

I programą įtraukti visus op. 10 etudus reikia drąsos. Šiuose etuduose Chopinas paruošė planą visam savo repertuarui. Juose jis išvystė labai pažengusią kompozicinę struktūrą. Į juos jis įjungė iki tol nesutiktas techniškas problemas. Pavyzdžiui, didelis desinės rankos praskėtimus nr. 1, arba —

Pianistė Aldona Kepalaitė

kairės rankos nr. 9, arba — plačiai išskleistas arpeggio figūras abiem rankoms nr. 11, neminint trečiojo, ketvirtą ir penktą pirštų vartojimą nr. 2.

Uždavinį galima palyginti maratonui. Šiuo atveju menininkas turi progą aprinti prie nr. 3 (kurį Kepalaitė atliko dideliu paprastumu, bet niekad neleidusiu tempui tapti tingiu). Su nr. 4 ir per visus likusius etudus Kepalaitės pirštai lekiojo virš klaviatūros, palikdami mus be kvapo. Nr. 12 buvo blizgantis finalas. Per visą tą laiką, tiek buvo įaučiama technika, kiek prasmingas muzikinis

tvirtinimas, dažnai paliečiantis širdį.

Paskutinisys Skerco b-mol viską apjungė. Tam tikra prasme atrodo, jog jis pavertė „etiudų plano“ skydus į dar vieną iš Chopino pagrindinių formų — kietųjų kūnų. Šis skerco buvo individualiai suplastas menininkės, kurios Chopino muzikinės kalbos mokėjimas yra išskirtinis.

Per visą programą Kepalaitės frazavimas išsiskyrė šviežumą, dažnai vedė į ekstazę. Dažnai perkėlė klausytoją į visai kitą laiką, kitą erdvę. Kepalaitės Chopinas rodė viduje slypintį didingumą, ne iš viršaus

primetą. Šis didingumas atsiskleidė kaip pagrindas disciplinotoms, rimtoms vertybėms, kylantioms iš gyvenimo vidinės gėmės. Dažnai linksniuojamas Chopino romantiškumas nebuvo svetimas, užgaidus paviršutiniškumas.

Ne visiems žinoma, kad nuo paskutinio jos koncerto Carnegie Hall, skirto vien Debussy programai, prieš ketverius metus, Kepalaitės kelias susidūrė su sunkia liga. Ji ją sutiko drąsiai ir kovą laimėjo. Iš šio skausmingo periodo iškilo menininkė, pilnai atsiskleidusi. Iš šio periodo Kepalaitė pakilo į dar vieną aukštumą. Šioj aukštumoje ateinama į „žinojimą“, dar vis tebeieškant, tyrinėjant ir kėnciant.

Rečitaliui pasibaigus, visa publika atsistojo ovacijoms, o pianistė buvo atneštos septynios puokštės gėlių. Padėjusi gėlių krūvą ant pianino, švytėdama vidiniu grožiu, ji sėdosi skambinti cis-mol etiudą iš op. 25. Tai buvo iškalbingas, neužmirštas momentas.

Visa publika, atrodo, giliai jautė, kad tą popietę dalyvavo ypatingame įvykyje. Jis reikšė dvasios laimėjimą, jį jis buvo meno laimėjimas. Poeto Alfredo Tennysono (1809-1892) žodžiais:

...and tho' we are not now that strength which in old days Moved earth and heaven; That which we are, we are; One equal temper of heroic hearts, Made weak by time and fate, but strong in will To strive, to seek, to find, and not to yield.

Dėkojame Tau, mieloji Kepalaitė.

Kastyčio Izokaičio fotografijų paroda

Balandžio 4 d. Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, buvo atidaryta pomirtinė apžvalginė Kastyčio Izokaičio fotografijų paroda. Parodos iniciatoriai Leonas Narbutis ir Švitritus Gotceitas artimai bendradarbiaudami su Izokaičiu šeima, parodą pasigėrėtinai išskabino, pripildydami visas tris galerijos sales profesinio lygio eksponatais. Parodą globojo Budrio vardo Lietuvių foto archyvas. Ekspozicija nesuskirstyta į temas, bet buvo galima jas lengvai pastebėti — portretai, rūbų modeliavimo, reklaminės nuotraukos gaminiams paruošti, straipsnių ar knygų iliustracijos, montažai, gamtos ir miesto vaizdai. Vienos spalvotos, kitos ne. Lankytųjų pirmą vakarą buvo per 150.

Kastyčio Izokaičio ankstyvoji biografija yra panaši į daugelio mūsų biografijas, kurie išgyveno karą, traukėsi nuo karo pavojų ir įsikūrė naujuose kraštuose. Jis vos septynių metų amžiaus su tėvais pasitraukė į Vakarus, gyvena Kemptono pabėgėlių stovykloje, ten baigia pradžios mokyklą, pradeda gimnaziją. Išemigruoja į Braziliją, apsigyvena Sao Paulo mieste. Gimnazijos mokslą tęsia tik vakarais, o dienos metu eina į darbą padėti tėvui uždirbti šeimai duoną. Gauna šiokių toki darbų pas vienos fotografą, kuris davė nuotrauką „Cruisero“ žurnalui. Pramoksta fotografavimu tiek, kad išvykus darbdaviui, pats pajėgia iliustruoti žurnalą savo darbais. 1958 metais atvykta į Jungtines Amerikos Valstijas. Čia vėl susiranda darbą pas fotografą. Iš pradžių pakuoja jiems fotografijas, vėliau padeda laboratorijoje. 1960 metais veda Adelę Radavičiūtę, su kuria susilaukia dviejų dukrelių — Viktorijos ir Kristinos. Pašaukiamas į Amerikos kariuomenę. Pradžioje dirba pirmosios pagalbos skyriuje, po kiek laiko patenka į informacijos dalinį. Čia jam tenka fotografuoti kariuomenės žurnalams. Grįžęs iš kariuomenės, dar kurį laiką dirba kitiems, bet netrukus įstoja savo foto studiją ir pradeda siekti komercinių fotografavimų darbų. Pradžiai sunki, kaip ir kiekvienas. Tačiau Kastytis nuo savo užsibrėžto tikslo nesitraukė — plėtėsi, tobulinosi, iki įsivertino. Užsakymai pradėjo eiti ir iš didžiųjų firmų. Jo klientūroje skambėjo toki vardai: Chrysler, Mobil Oil, Standard Clark Equipment, Continental Foods, Scott & Foresman, Sun-Times, Seventeen, Glamour, Vogue ir t.t. Gauna uždavinių tarptautinėje rinkoje — „Tuesday Publications“ išsiunčia jį į Etiopiją fotografuoti moterų rūbus su tema „Karalienės Sabos interpretacija 1970 metais“. Po to jis traukia į Italiją fotografuoti pasaulinio masto rūbų kūrėjo Emilio Pucci modelius. Kastyčiui atėjo laikas ne tiek ieškoti darbų, kiek rinktis.

Čia reikia pažymėti, kad Kastytis, būdamas tarptautinėje aukštumoje, nevengdavo būti ir su

mumis. Jis kasmet dalyvavo lietuvių fotografų parodose, atėdavo su savo patarimais, eidavo jūry komisijos nario pareigas.

Ši pomirtinė Kastyčio Izokaičio fotografijų paroda byloja apie jo pastektą profesinę aukštumą, niekuo nemenkesnę už bet kokio kito komercinio fotografo. Jo fotografijos lengvai vaizduotė ir techniniu atlikimu grumiasi su pasaulinio masto profesionalais.

Jeigu būtų galima vienu žodžiu nusakyti Izokaičio fotografinį pajėgumą, man ateina į galvą žodis — įtikinamumas. Tai vaizdo, tikroviško ar vaizduotės sukurto, pajėgumas įtikinti žiūrovą jo tikroviškumu. Dokumentinė fotografija įtikina lengviau negu komercinė. Ji gali būti ir netobulai padaryta, bet vis vien byloja, kad ji apie faktą šį tą pasako.

Komercinė fotografija, kuri nuo faktiškos tikrovės dažnai nutolsta, bet koks netobulumas grąšina žiūrovo tikėjimą. Menkesnis fotografas čia lengvai susilubuoja — technika prasta, modelio veidas ne tos išraiškos, rūbai ne stilių, momentas ne tas, — ir štai pasirodo dirbtinumas, sukurdamas jausmą, kad čia kažkas ne taip. Visa tai išlaikyti atitinkamo aukštumoje yra didelės įtampos ir neatlaidžios treniruotės išdava. Kastytis Izokaitis priverčia žiūrovą jo sukurtu vaizdu be varžymosi gėrėtis. Reikia, jis išvengė eibės galimų sunkumų ir pajėgė žiūrovą nuginkluoti savo vizijos stiprumu ir visapusišku technikos apvaldymu. Paprastai sekma dienoms fotografuoti toks rezultatas yra lyg mirasas, paslėptas už kalnų. O šioje parodoje tas mirasas yra prieš akis — išbaigtas, net apgaulingai paprastas, tačiau slepiantis savyje aukšto erudicijos dvasią, nenuilstamai dirbusį savo pasirinktame mene kone visą gyvenimą. Kastytis Izokaitis mirė 1985 metais gegužės 24 dieną.

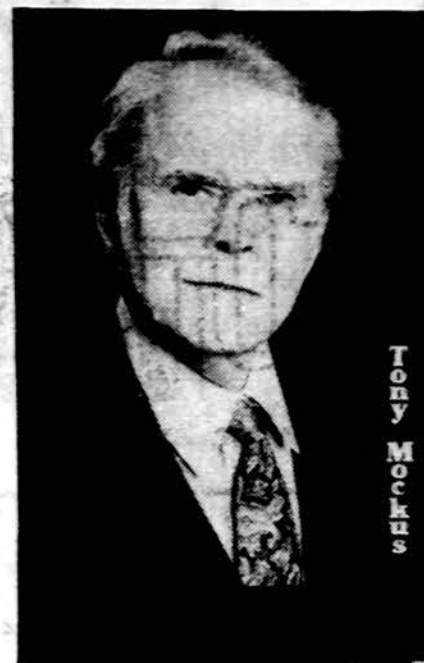
Paroda atidaryta iki šeštadienio, balandžio 13 dienos.

Algimantas Kezys

NAUJI LEIDINIAI

• ŠVIETIMO GAIRĖS Nr. 34 (1985 gruodis). Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Išleista du kartus per metus. Leidžia JAV LB Švietimo taryba. Redaktorė: Stefanija Stasiene, 18112 Windward Rd., Cleveland, OH 44119. Administracijos: Juozas Placas, 3206 W. 65th Place, Chicago, IL 60629. Prenumerata metams — 4 dol., atskiras numeris — 2 dol.

Domicelė Petrutytė straipsnyje „Šeima — svarbiausias veiksnys lietuvių išlaikymo pastangose“ siūlo įsteigti „Lietuvos tėvų“ ratelį, kurio nariai imtųsi gaivinti ir globoti lietuvių šeimose. Petras Maldeikis svarsto lietuvių išievių vaiko padėti amerikiečių mokykloje. Straipsnyje daug vietos skiriama jau ir JAV atgyventoms John Dewey auklė-

Aktorius Tony Mockus

„Dux Magnus“ su Tony Mockum

Dariaus Lapinsko operos „Dux Magnus“ spektaklis, įvykstantis Chicago miesto centre gegužės 31 d., bus dar ir tuo išskirtinis, kad jame visus operos veiksmus ir sceninius įvykius išsiskiria pasakotojo-rečituotojo rolė atliks lietuvių kilmės žymusis aktorius Tony Mockus.

Kas seka Chicago ir visos Amerikos teatrinį gyvenimą, tam Mockaus pavardė daug ką sako. Jau neturpėjo aktorius karjerą Tony Mockus yra vaidinęs ir pats režisavęs daugybę klasikinių ir modernių veikalų įvairiose šio krašto teatruose, televizijoje ir radijo vaidinimuose. Ir žinomiausio Chicago Goodmano teatro pastatymai vis būdavo patys iškilniausi, kada jų programoje figūruodavo ir Tony Mockaus pavardė. Kitos žymios Amerikos teatros daugelį kartų Mockus yra vaidinęs su tokiais scenos ir filmų milžinais kaip Douglas Fairbanks, Henry Fonda, Kathryn Crosby, Tony Randall, Geraldine Page, Barbara Rush ir daugeliu kitų. Net ir visos Amerikos sostinės Washingtono reprezentaciniai dramos spektakliai negali apsieiti be Tony Mockaus. Jis ten kaip tik šiuo metu du mėnesius vaidina vieną iš pagrindinių rolių Čechovo dramoje „The Seagull“ (Zuvėdra) John F. Kennedy Centro scenoje.

Siaip jau aktorius Tony Mockus yra tikras šikagietis, šiuo metu su šeima gyvenantis Evanstone. Jo angažavimasis kazimierinėje operai yra labai įsidėmėtinas.

kmt.

Chicago teatruose

O'Neill drama

Eugene O'Neill (1888-1953) buvo vienas iš pirmųjų amerikiečių dramaturgų. Ne veltui jis buvo apdovanotas Pulitzerio ir Nobelio premijomis. Jo veikalai žinomi pasaulio scenoje, vaidinti net ir Lietuvoje bei išieviųje, net ir čia, Chicagoje.

Prop teatro grupė Chicagoje (2360 N. Clybourn) pastatė jo dramą „Hughie“, kurios premjera 1958 m. buvo Stockholme. Drama vaizduoja sunykusį viešbutį New York'e, kur trečiuoju šio šimtmečio dešimtmėčiu yra sustojęs toks Charlie Hughie, iš čia ir dramos pavadinimas. Jis yra girtuoklis, azartinis lošimų aistringas mylėtojas ir ši drama yra, sakytume, tokio asmens psichologinė studija. Visas vaidinimas tai lyg ištisas monologas, pasipasakojimas, tarpais pertraukiamas jo besiklausančio viešbučio budėtojo trumpomis įtarimais.

Drama vieno veiksmo, neužtrunka nė valandos. Aktoriai Fortune (vardas nepaduotas) ir Andrew J. Sten — su gausiu gyvenimo patyrimu, pamilę ir įsigyvenę į sceną, bet be didesnių teatro studijų. Šis veikalas tai Prop teatro režisieriaus Jon Ellerton debiutas. Scenos vadovas Christopher Shanahan yra pernai metais gavęs bakalauro laipsnį Bostono universitete.

Improvizacijos teatras

Antri metai, kai Chicagoje pradėjo veikti naujos rūšies — improvizacijos teatras, pasiavindęs Chi-Town Players (Chicago miesto aktoriai). Jo repertuaras, tai mozaika iš mažų gabalų, parenkant temas iš kasdienio miesto gyvenimo, stengiantis įvesti humoro, satyros, žiūrėti iš linksmosios pusės. Tai kažkas panašaus į Lietuvos Vilkolakį, tik čia nėra tiek visuomeninių ir politinių aktualijų ir nėra tokių stiprių talentų, kaip V. Bičiūnas ar B. Sruoga, bet visi aktoriai vis dėlto su geru pasirodymu ir aukštu išsimokslinimu. Linda Burg išėjusi Northwestern universiteto

teatro mokyklą, Mark M. Czoske išėjęs studijas De Paul ir Loyola universitete, Bruce Donnelly turi bakalauro iš žurnalizmo Missouri universitete, Lynne Karey baigusi biologijos studijas Indianos universitete, John Ruane išėjęs anglų literatūros studijas Chicago valstybiniame universitete. Pažymėtina, kad jie savo pastatymais daug aukojasi labdarai.

Būdami išsilavinę, jie patys savo vaidinamus gabalus ir sukuria. Juose yra daug gyvumo, formos įvairumo, gal kiek mažiau samojų negu, sakysime, mūsų Antrame kaime ir, gaila, daugiau

pasitaikančio vulgarumo, taikantis prie dabarties miesto publikos. Jie turi patyrusį režisierių John Michalski, per pastaruosius 15 metų dirbusį kaip improvizacijos teatro aktorį ir profesorį. Su šia grupe dirba ir pianistė Rebecca Pavlatos, 14 metų studijavusi klasikinį fortepijono kursą ir studijas vainikavusi bakalauro De Paul universitete. Jai padedant, kai kurie pastatymo numeriai išleina tikri miuzikliai. Ji gerai melodijomis užpildo tarpelius tarp numerių, talkina gausiose dainose.

Šiuo metu šis teatras Organic vaidybos patalpose, 3321 No.

Clark, stato „Above Heaven, Below Hell, Near Schaumburg“. Čia yra net dešimties gabalų pynė. Stipriausias gal — apie Reagano ir Gorbaciovą konferenciją Genevoje. Kituose daug įvairumo: įsimylėjusių ryšių nutraukimas (nesiryziant to padaryti), kaimynų pergyvenimai, moterų pavydas, užkandžiai parke, golfinkai, homofobija, motina ir sūnus, šeimos šiluma, kėglininkai, restoranas, lacoccos „evangelija“. Vaidybos slinktis giliai, nenuobodi, nors ne visur reikšias gilumu.

J. Pr.

• 1484-1984: Šventojo Kazimiero penkšimtis. Išleido Švento Kazimiero 500 metų sukakties centrinis komitetas. Redagavo Balys Raugas. Spausdino Pranciškonai, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Tiražas 750 egz. 478 psl., kietais viršeliais.

Praeitą šeštadienį kun. dr. Juozo Prunskio recenzuotas Šventojo Kazimiero 500 metų sukakties leidinys dabar gaunamas Drauge, 4545 West 63rd Street, Chicago, Illinois 60629. Kaina — 15 dol., su persiuntimu — 17 dol.

LIETUVIŲ RAŠYTOJŲ DRAUGIJOS METINĖ PREMIJA

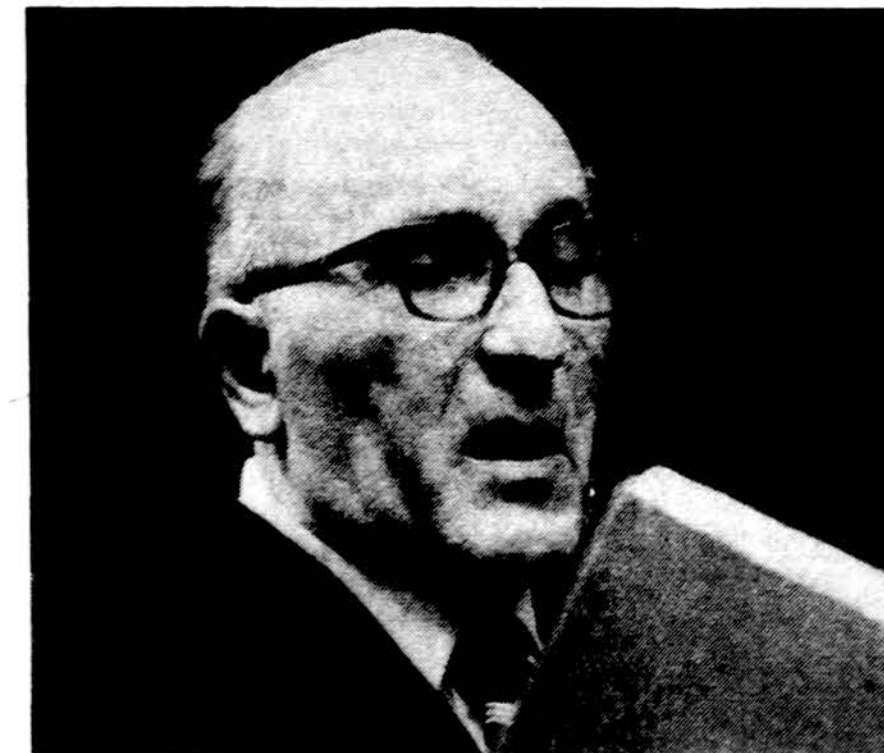
1985 metų grožinės literatūros premijai atrinkti jūry komisija sudaroma iš kvalifikuotų asmenų JAV rytiniame pakraštyje.

Bus svarstomos tik tos knygos, išleistos 1985 metais, kurias komisija gaus iki 1986 m. birželio 15 d. (pašto antspaudo data). Knygų leidėjai arba autoriai prašomi iki tos datos atsitipti po 5 egz. vertinimo komisijai šiuo adresu: Dr. Mirga Pakalniškytė-Girniuvienė, 11 Sycamore Lane, Westford, MA 01886.

Kiti komisijos nariai bus paskelbti vėliau.

Kasmetinės premijos mecenatas yra Lietuvių fondas. Premijos dydis — 2000 dolerių.

LRD valdyba

Rašytojas Česlovas Grincevičius

Nuotrauka Jono Kuprio.

Vakaras su Česlovu Grincevičium

Česlovo Grincevičiaus naujosios knygos Vidudienio varpai (Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1985) proga ateinantį penktadienį, balandžio mėn. 18 d., 8 v.v. Chicago Jaunimo centro kavinėje įvyks literatūros vakaras su rašytoju Česlovu Grincevičium.

Be įvadininių minčių apie naujosios knygos pobūdį, vakarone programoje girdėsime ir gyvu žodžiu perteikiamus kai kuriuos pasakojimus iš Vidudienio varpų. Juos

skaitys aktorė Nijolė Martinaitytė ir pats autorius. Taipgi klausytojai turės progą užmegzti viešą pokalbį su rašytoju, kuris pasisakys įspūdišiais ir mintimis apie savo paties literatūrinį kelią ir apie literatūrą apilai. Bus galima įsigyti ir naująją knygą.

Vakarą su Česlovu Grincevičium rengia Chicago aiteininkai sendraugiai. Kviečiami visi knygos, o ypač pasakojančio lietuviško žodžio bičiuliai.

Iš Kastyčio Izokaičio pomirtinės apžvalginės fotografijų parodos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

• ATEITIS Nr. 10 (1985 gruodis). Aiteitinkų Federacijos leidžiamas katalikiškos-lietuviškos orientacijos žurnalas. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje — 12 dol., susipažinti — 9 dol., kituose kraštuose — 9 dol. (išskyrus Pietų Ameriką — 7 dol.). Administracijos — Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629.

Ši numeris redagavo Stasė Petersienė ir Aušra Jasaitytė. Šalia gausių aiteitinkų veiklos atgarsių numeryje dėmesį patraukia Pilypo Naručio „Aiteitinkų veikla Lietuvos okupacijų metu“, Julijos Švabaitės-Gylienės „Stiklinių ramentų ištrauka ir romano aptarimas, Telesforo Valiaus monografijos recenzija.